

Norsk ordbokpolitikk

Notat fra Språkrådet til Kulturdepartementet 3. mars 2014

Innhold

- 1 Språklige samlinger – framtidsutsikter og forslag til løsning
- 2 Standardordbøker og ettbinds definisjonsordbøker
- 3 Nasjonalt ordbokverk for bokmål
- 4 Videre arbeid med Norsk Ordbok
- 5 Skoleordlister og -ordbøker
- 6 Nynorsk i tospråklege ordbøker
- 7 Kilder

1 Språklige samlinger – framtidsutsikter og forslag til løsning

1.1 Innledning

Kulturdepartementet ber i brev 5.9.2013 Språkrådet om å «beskrive behovet for bevaring og videreutvikling av de språklige samlingene som er bygd opp ved universitetene, og foreslå hvordan det nødvendige bevarings- og videreutviklingsarbeidet skal organiseres og dimensjoneres i årene framover». Videre ber departementet oss først utarbeide «et utkast til en slik beskrivelse som her er nevnt, eventuelt også med en skisse til en mulig løsning hva angår bevarings- og videreutviklingsarbeidet».

I tildelingsbrevet til Språkrådet for 2014 (23.12.2013) leser vi som et resultatmål at «Språkrådet skal aktivt bidra til at nasjonalt viktige språksamlinger blir sikra og er tilgjengelege for forskarar og publikum». Videre står «[e]ndringar i situasjonen for relevante språksamlingar med vurdering av status, framtidsutsikter og løysingsframlegg» som styringsparameter til resultatmålet.

Oppdaterte og godt utviklede språksamlinger er en forutsetning for at norsk språkpolitikk skal være faktabasert, og for at Språkrådet skal kunne gjøre arbeidet sitt. Vitenskapelig metode forutsetter generelt at underlagstilfanget for resultat er kjent og kan identifiseres. I dag forutsetter også et videre publikum at det skal være mulig å se inn i og kontrollere beslutningsgrunnlag direkte, ikke minst når det gjelder språkspørsmål.

1.2 Bakgrunn

Innsamling av språklige data som underlag for en faktabasert språkpolitikk har vært støttet av norske myndigheter siden 1800-tallet. Språksamlingene som ligger under de store ordbokverkene *Gammelnorsk Ordbok*, *Norsk Riksmålsordbok* og *Norsk Ordbok*, er dugnadsprosjekt med offentlige tilskudd som finansieringskilde helt siden 1920-åra. Alle større språksamlinger som finnes i Norge, er i praksis oppbygd for offentlige midler, men eierskap og forvaltningsansvar har dels vært privat (ordbokverkene), dels knyttet til universitetene, og dels skilt ut fra universitetene igjen (f.eks. Uni Digital, utskilt fra Universitetet i Bergen).¹

Språksamlingene ved Universitetet i Oslo (UiO) er (med unntak av Norsk aviskorpus, Uni Digital) de største og mest komplekse språksamlingene.² De dekker norrønt, bokmål og nynorsk og har en omfattende dokumentasjon av norsk talemål i form av opptak, transkripsjoner og kart. Disse samlingene har siden 1972 vært samlet ved UiO.

Navnesamlinger finnes også ved flere universiteter, de største ved UiO. Siden spørsmålet om dokumentasjon av navn blir emne for særskilt behandling i et seinere brev, blir det ikke sagt mer om navnesamlingene i denne bolken. Det må likevel understrekes at grenseflaten mellom allmennspråk og navn er stor og overgangene flytende. Således finnes det et solid innslag av navn i de allmennspråklige samlingene. Gjenkjenning av navn i elektronisk tekstanalyse er en stor utfordring og har vært emne for særskilte forskningsprosjekt utenfor navnegranskermiljøene.

¹ <http://digital.uni.no>

² Ordbøkene har egne nettsteder. Mange andre ressurser finnes her: <http://www.edd.uio.no/perl/search/search.cgi>

1.3 Institusjonshistorie

Norsk leksikografisk institutt (NLI) ble opprettet ved UiO i 1972, som følge av stortingsbehandlingen av språksaka i 1971. I 1978 kom Norsk institutt for navnegransking til. Fra før fantes Norsk målførearkiv ved UiO.³ Senere ble disse enhetene lagt ned og innlemmet som avdelinger i Institutt for nordisk språk og litteratur ved UiO. I 2005 opphørte avdelingsinndelingen, og enhetene gikk inn i Institutt for lingvistiske og nordiske studier (ILN).

Etter at prosjektet Norsk Ordbok 2014 (NO2014) ble etablert i 2002, er det prosjektorganisasjonen som i praksis har tatt vare på språksamlingene for målføre og nynorsk, dette fordi disse ressursene er del av grunnlagstilfanget for NO2014.

To andre enheter ved ILN, UiO har språksamlinger som arbeidsfelt, Tekstlaboratoriet og Enhet for digital dokumentasjon (EDD).^{4,5} Begge er direkte finansiert fra Humanistisk fakultet (HF), UiO, men administrativt tilordnet ILN. Begge enheter er til særskilt vurdering ved HF nå. Tekstlaboratoriet har et visst samarbeid med NO2014 om talemålsressursene (lydbandsamlingen etter Målførearkivet). EDD er hovedsamarbeidspartner for NO2014 når det gjelder digitalisering og utvikling, og språksamlingene har via NO2014 tilgang til EDDs kompetanse ut 2014.

Universitetene i Bergen, Trondheim og Tromsø har alle hatt språksamlinger knyttet til målføredokumentasjon og stedsnavn. Ved alle tre institusjoner er virksomheten nedprioritert og delvis omorganisert i dag.

Universitetet i Bergen (UiB) har store papirsamlinger som ikke er digitalisert. De elektroniske samlingskomponentene er skilt ut i Uni Digital, en avdeling i forsknings-selskapet Uni Research AS, der UiB er hovedeier. Språksamlingene som er publisert under Uni Digital, er tilgjengelige først og fremst for forskere, og ikke alltid lette å finne fram i.

NTNU hadde et stort målføretilfang (skriftlig og på lydbånd) som var samlet inn som grunnlag for et ordbokprosjekt for målføre i Trøndelag og på Nordmøre. NTNU har overlevert lydbåndtilfanget til Nasjonalbiblioteket. Papirarkivet for Trønderordboka (om lag 200 000 sedler) er kassert (ved en inkurie i samband med flytting), og eksisterer nå bare som elektronisk komponent i språksamlingene ved UiO. Restene av papirarkivet blir skannet nå. Det er ikke satt av ressurser til språksamlinger ved NTNU etter 2014.

Det finnes mindre samlinger ved andre universiteter og høyskoler, både for norsk og for de minoritetsspråka som Norge har ansvar for. Det finnes ikke noe samlet register over disse ressursene, men prosjektet CLARINO skal bli en portal som gir oversikt over og tilgang til norske språkdata-baser (skal stå ferdig i 2017).

I 1992 mistet språksamlingene den skjermede statusen som eget institutt med uttrykt formål gav. Siden har tallet på vitenskapelige og administrative stillinger knyttet til språksamlingene ved UiO stadig blitt redusert som følge av naturlig avgang og manglende tilsetning. I dag er fem faste stillinger ved ILN knyttet til leksikografi og samlingsvirksomhet som fagfelt, mens to er knyttet til navnegransking, mot totalt 20,5 vitenskapelige stillinger i 1992. Den siste av leksikografene vil gå for aldersgrensen i 2018, den siste navnegranskeren i 2020. Til språksamlingene for norrønt ved UiO er det nå knyttet bare en kvart vitenskapelig stilling. Ivaretakinga av de elektroniske norrønsamlingene ligger hos EDD.

³ 1936–2002, da professor Andreas Bjørkum gikk av som siste tilsatte ved Målførearkivet.

⁴ <http://www.hf.uio.no/iln/om/organisasjon/tekstlab>

⁵ <http://www.edd.uio.no>

1.4 Status

Faglig standard

Språksamlingene ved UiO er større, i bedre skikk og mer brukt i dag enn noen gang før. Takket være digitaliseringa fra 1990-åra og framover, og den omfattende nettpubliseringa, er store deler av språksamlingene, ordbøker og ordbokverk et tastetrykk unna for alle, fra fagspesialister til skoleelever.

De samlingskomponentene som ligger til Tekstlaboratoriet, er for det meste reservert for forskning, men de er i god skikk og i bruk.

De elektroniske samlingene ved UiB er tilgjengelige på samme måte som samlingene ved Tekstlaboratoriet, det vil si for forskere med brukernavn og passord. De andre universitetene har mindre samlinger, men de er ikke tilrettelagt for elektronisk bruk eller publisert fra institusjonen.

Tekniske løsninger

Språksamlingene ved UiO ligger i samme elektroniske rammeverk, som er skapt av EDD og omfatter store deler av UiOs humaniorasamlinger. Dette å satse på mest mulig generelle IKT-løsninger for digitalisering av vitenskapelige samlinger har siden 1990-tallet vært en forutsetning fra UiO-ledelsen for at universitetet skulle engasjere seg i digitalisering av egne samlinger. Rammeverket som språksamlingene ligger i, er dermed det samme rammeverket som i utgangspunktet er brukt for de andre humaniorasamlingene ved UiO og flere andre institusjoner. Språksamlingene kan ikke tas ut av dette systemet uten at mye funksjonalitet og kompetanse går tapt. Dersom språksamlingene skulle flyttes over i andre elektroniske format, vil dette kunne bli dyrt og arbeidskrevende. Det kan derfor se ut til at det mest rasjonelle er å holde på EDD som leverandør av IKT-tjenester.

Faglig og teknisk utvikling 1990–2014

Fra 1990-tallet har det skjedd en omfattende digitalisering av gamle samlinger ved universitetene, også språksamlinger. I tillegg er det utviklet nye samlinger og samlingstyper, indekseringssystem og verktøy. Ved UiO begynte digitaliseringa av språksamlingene med Dokumentasjonsprosjektet (1991–1997).⁶ Samtidig ble ulike miljøer ved HF, UiO engasjert i store bilaterale prosjekt for språkutvikling i Afrika (NORAD; NUFU-programmet 1991–2011).⁷ Erfaringene fra disse prosjektene, kombinert med den første digitaliseringa av språksamlingene ved UiO, har vært et viktig grunnlag for et prosjekt som NO2014.

I NO2014s prosjektperiode har det vist seg nødvendig å ha en løpende utvikling og utbygging av språksamlingene for å styrke underlagstilfanget for *Norsk Ordbok* og holde redigeringsfarten oppe. Det har vist seg til fulle at effektiv produksjon hviler på god orden og lett tilgang til underlagstilfanget, og at underlagstilfanget er tilrettelagt etter god vitenskapelig skikk. Dette har også kommet andre prosjekt utenfor til gode, for eksempel Språkrådets arbeid med revisjon av nynorskrettskrivinga (2010–2011) og den tekniske oppgraderinga av *Nynorskordboka* og *Bokmålsordboka*.⁸

Bruk og funksjonalitet

Språksamlingene er utnyttet i en rekke språkprodukt som er vesentlige for bruken av norsk i samfunnet allment, og for arbeidet til Språkrådet. I året 2013 var det om lag 88,5 millioner

⁶ <http://www.dokpro.uio.no/sluttrapp.pdf>

⁷ Se f.eks. <http://www.edd.uio.no/allex>

⁸ Se f.eks. *Ny rettskriving for 2000-talet* s. 3

søk fra ulike IP-adresser mot handordbøkene på nett⁹. *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* er tett knyttet sammen med Norsk ordbank, jf. punktet om standardordbøkene. Begge ordbøkene er lenket til indekseringssystemet for språksamlingene, *Metaordboka*, som igjen har lenket til seg svært mange av de elektroniske ressursene som ligger bak *Norsk Ordbok*.^{10 11} Artiklene i *Norsk Ordbok* er generert fra og direkte lenket til *Metaordboka*. Koplingen mellom tilfang og produkt gjør redigeringa etterprøvbart, og det er en avgjørende side ved vitenskapelig leksikografi. I dag er dette kravet innfridd elektronisk for NO2014.

Institusjonalisering og finansiering

Språksamlingene ved UiO er truet av nedlegging og påfølgende forvitring fra 1.1.2015, ettersom driftsmidler ved UiO da blir trukket tilbake, og de gjenværende stillingene ført tilbake til ordinær virksomhet ved ILN.

Universitetene har i dag liten eller ingen motivasjon i eget insentivsystem for å holde oppe språksamlinger eller andre slags vitenskapelige samlinger innenfor instituttstrukturen. HF-fakultetet kunngjorde i 2012 at språksamlingene var å regne som ikke finansierte ved UiO fra 1.1.2015 med mindre UiO sentralt satte av egne midler til dette. Slike midler er ikke kommet fra UiO sentralt.

ILN, UiO har i disse dager en komité i arbeid som skal vurdere hvilken vitenskapelig verdi språksamlingene har for undervisning og forskning ved UiO. Dette arbeidet er verdifullt som en uavhengig gjennomgang av språksamlingene. Vi venter med interesse på anbefalingene fra denne komiteen, og på hvordan UiO behandler saken videre.

1.5 Behov for utvikling og vedlikehold

Digitaliseringa av språksamlingene er ikke fullført. Store deler av språksamlingene finnes ennå bare på papir, for andre deler, f.eks. kartsamlingene, er det forholdsvis nylig kommet høvelige elektroniske løsninger. For bokmål er dokumentasjonen svak for perioden 1900–1985. Nynorsk trenger også tilleggsdokumentasjon, særlig for tida 1930–1970.

Språksamlingene omfatter (a) samlinger av rådata, (f.eks. ordsamlinger, navnesamlinger, kart, faksimilesamlinger, tekstkorpus, bildesamlinger, lydopptak, film (tale- og tegnspråk)), (b) språkprodukter som bygger på og er elektronisk sammenkoplet med rådata-samlingene, f.eks. fullformlister, orddelingsprogram, taggere, system for søking i korpus og lagring av korpusresultat, statistiske analyseverktøy, oversettingsverktøy osv. opp til redigeringsformat for ulike slag ordbøker, (c) et omfattende referansesystem som organisasjonsramme rundt samlingene (f.eks. bibliografi, andre kildelister, informantregister, kartregister osv.), (d) program for kontroll og produksjonsflyt, arbeidstildeling, ferdigstilling og annet, (e) publiseringsprogram som genererer tekst og ser pene og lettleste ut i ulike medier (papirekvivalent (pdf), film, lysbilder, dynamiske nettløsninger) og ivaretar krav til universell utforming.

Moderne språksamlinger forutsetter både språkkompetanse og IKT-kompetanse på høyt og likeverdig nivå. IKT er et ungt og forholdsvis ikke-standardisert fagområde. Behovet for utveksling og ivaretaking av data, og bevaring av flere tiårs investeringer, vil trolig tvinge fram standarder og mer generelle løsninger også når det gjelder dokumentasjon av språk med IKT-verktøy. Dette er ikke en særegen norsk utfordring. Språkbanken ved Göteborgs universitet har arbeidd med samordning av språkressurser i flere år, og initiativ som CLARIN

⁹ <http://nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi>

¹⁰ http://no2014.uio.no/perl/ordbok/no2014_resultatliste.cgi

¹¹ <http://www.edd.uio.no/perl/search/search.cgi?appid=7&tabid=571>

og den norske delen CLARINO drar i samme lei.^{12 13} Oppsplitting av samordnede og velfungerende løsninger er derfor ikke veien å gå.

1.6 Forslag til løsning for språksamlingene

En framtidig institusjonsløsning må ta utgangspunkt i formålet, som er å utvikle og formidle samlingene som vitenskapelig kildegrunnlag for utforskning av de språka Norge har ansvar for. Det er vesentlig at en slik institusjon arbeider i et langtidsperspektiv. Språksamlingene for norsk som nå skal ivaretas, hører til infrastrukturen for drifting av Norge på norsk språk, på samme måte som Artsdatabanken hører med til infrastrukturen for forvaltning av biologiske ressurser i Norge.

Dette er en åpenbar vitenskapelig oppgave. Det er strukturelle forhold ved driftinga av universitetene, ikke vitenskapelige grunner, som gjør at universitetene nå ser ut til å trekke seg fra oppgaven med å vedlikeholde og utvikle språksamlinger.

Språkrådet vil derfor anbefale at det opprettes et senter for vitenskapelig dokumentasjon av de språka Norge har ansvar for, som har som kjerneoppgave å vedlikeholde og utvikle norske språksamlinger fra norrønt til moderne norsk, og dermed føre videre det arbeidet som Norsk leksikografisk institutt ble tillagt i 1972, og som har pågått ved Universitetet i Oslo til nå.

Videre ser Språkrådet at det trengs en institusjon som kan bidra til å sikre bevaring og bruk av dokumenterende språksamlinger for minoritetsspråka kvensk, romani, romanes og norsk tegnspråk. Vi viser her til brevet til Kulturdepartementet 26.8.2013.

Et dokumentasjonssenter for språk i Norge må stille krav om vitenskapelig kompetanse hos ansatte, og samlingene må holde høy vitenskapelig standard slik at de er interessante for forskersamfunnet.

Organisasjonsform kan drøftes, men det vesentlige er at dokumentasjonssenteret har en tilstrekkelig grad av handlingsrom til å ta på seg og gjennomføre språkprosjekter som det norske samfunnet har behov for. Dokumentasjonssenteret bør derfor ha egne vedtekter og eget styre og budsjett, og en stab som er stor nok til å kunne planlegge og lede prosjekter.

Dokumentasjonssenteret skal ikke overta noen av Språkrådets nåværende oppgaver.

Institusjonsform

Å plassere språksamlingene som integrert enhet i en institusjon som har et annet formål enn det som er nevnt ovenfor, kan lett føre til at det blir behov for nye redningsaksjoner innen kort tid.

Språksamlingene bør derfor ha stor grad av institusjonell selvstendighet, med egen formålsparagraf, egen administrativ ledelse og eget budsjett. Det er ønskelig med gode kontakter og samarbeidsforhold til Språkrådet, andre institusjoner under Kulturdepartementet og til universitets- og høyskolesektoren.

Det bør være ett forsknings- og dokumentasjonssenter for både språk og navn, og for alle de språka Norge har et ansvar for når det gjelder dokumentasjon og språkverktøy. Denne institusjonen bør ha vide fullmakter til å inngå samarbeidsavtaler med samlingsmiljøer som finnes andre steder i landet, slik at institusjonen framstår som en god og troverdig partner både for universiteter og høyskoler og for dokumentasjonstiltak som springer ut av minoritetsspråkmiljøene.

Lokalisering

¹² <http://clarin.b.uib.no>

¹³ <http://spraakbanken.gu.se/swe/information>

Språksamlingene bør være lokalisert i eller nær et miljø med svært god infrastruktur for IKT og kort vei til sentrale læresteder for språk. Det bør være plass til papirsamlinger og bibliotek.

Akademisk status og rekruttering

Språksamlingene bør kunne ha og drive forskningsprosjekt. Det innebærer fast ansatte med forskerstatus og nødvendig veiledningskompetanse. Dette gjelder både innenfor IKT og innenfor språk. Det er viktig å ha en leder for språksamlingene som også er vitenskapelig kompetent og respektert, og som har erfaring med vitenskapelig prosjektdrift.

Status i forhold til andre institusjoner

Det er naturlig å spørre om en skal avslutte en administrativ innordning i universitets- og høyskolesektoren, der språksamlingene i Oslo har vært plassert siden 1972. Det er ikke en utvikling som har vært ønsket av fagmiljøet som er knyttet til språksamlingene. Ønsket i fagmiljøet har heller vært at arbeidet med å bygge ut og forvalte samlingene skulle vært integrert i undervisning og forskning innenfor hvert fagfelt. De digitale løsningene som nå er i bruk ved språksamlingene, er gjennom en tjuårsperiode skreddersydd til å passe både for språksamlingene og andre materialsamlinger som forvaltes av universitetene. Det er heller ikke tvil om at språksamlingene ved universiteter og høyskoler ligger til grunn for svært mye forskning ved disse institusjonene, og har bidratt til å gi studenter, stipendiater og forskere gode utviklingsmuligheter. Universitetene har tidligere tatt mye av kostnaden ved å bygge ut samlingene og produkter som bygger på dem, for eksempel *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*. Formelt er det selvsagt mulig innenfor universitetsloven å finne formell forankring for språksamlingene, liksom annen samlingsvirksomhet, jamfør de vitenskapelige museene.

Språksamlingene står nå overfor en situasjon der de enkelte lærestedene går inn for å kvitte seg med dem, først og fremst av økonomiske og praktiske årsaker. Det vurderes slik at undervisning gir bedre inntjening enn forskning og samlingsvirksomhet. Universitetene ligger etter 1992 under et annet departement, som ikke har språkpolitikk som ansvarsområde. I følgende avsnitt, som vurderer ulike institusjonsmuligheter, er det derfor vurdert andre muligheter enn å plassere språksamlingene som del av universitets- og høyskolesektoren. Dersom man fra politisk og administrativt hold ønsker en løsning som innebærer fortsatt tilknytning til universitets- og høyskolesektoren, er det vårt inntrykk at fagmiljøene også vil ønske dette, forutsatt at virksomheten får en tilstrekkelig institusjonell selvstendighet, som beskrevet ovenfor.

Det finnes mange ulike faginstitusjoner under departementene som har utforskning av og formidling om et gitt område som særansvar. I det følgende er det sett på institusjoner utenfor universiteter og høyskoler som har samlinger, og som har formidlings-, forsknings- og utviklingsoppgaver.

Mulige organisasjonsformer

- 1 Selvstendig institutt eller stiftelse under Kulturdepartementet. Eksempel: Norsk lokalhistorisk institutt (NLI).¹⁴ Norsk institutt for kulturminneforskning er et eksempel på et institutt som ligger under Miljøverndepartementet.¹⁵
- 2 Eget institutt i tilknytning til større institusjon som ligger under Kulturdepartementet. Eksempel: Artsdatabanken (tett på NTNU).¹⁶ Det ligger under Kunnskapsdepartementet,

¹⁴ <http://www.lokalhistorie.no/nli.html>

¹⁵ <http://www.niku.no>

¹⁶ <http://www.artsdatabanken.no/omartsdatabanken>

men Artsdatabanken har også et styremedlem fra Miljøverndepartementet. Finansieringa er delt mellom flere departement.

- 3 Fagavdeling i større institusjon under Kulturdepartementet. Eksempel: Språkbanken (nasjonalt infrastrukturiltak med eget mandat og faglig råd), finansiert av Kulturdepartementet og lokalisert i Nasjonalbiblioteket som en egen tjeneste.¹⁷
- 4 Frittstående institusjon med bredere plattform (litt annen type). Eksempel: Bioteknologinemnda (råd oppnevnt av regjeringen med egen lovhjemmel).¹⁸ Har ikke egne samlinger, men tett interaksjon med forskerverdenen.
- 5 Vitenskapelig fagavdeling i Språkrådet.

Av eksemplene på eksisterende organisasjonsformer (1–4) er alternativ 1 eller 2 det som ligger nærmest det som passer for et senter for språklig dokumentasjon. Alternativ 2 forutsetter en viss ansvarsdeling med et annet departement (Kunnskapsdepartementet), og ville for så vidt føre samlingene tilbake til situasjonen før Kulturdepartementet ble opprettet som eget departement.

Innordning i Nasjonalbiblioteket vil gi de samme utfordringene som språksamlingene har vært stilt overfor ved UiO, nemlig at den større institusjonens formål ikke faller sammen med formålet for språksamlingene. Nasjonalbiblioteket har dokumentasjon og formidling i sin portefølje, men ikke tilrettelegging for forskningsbasert utvikling av samlinger og språkverktøy, langt mindre drifting og utvikling av større ordbokverk. En innordning i Nasjonalbiblioteket vil derfor trolig være lite tjenlig.

Alternativ 5, en vitenskapelig fagavdeling i Språkrådet, eksisterer ikke som organisasjonsform i dag, men vi mener det kan være en aktuell løsning. Ole-Jørgen Johannessen ved Universitetet i Bergen tok i 2012 til orde for en slik tilknytning for navnesamlingene i *Nytt om navn*. En slik løsning også for de andre språksamlingene vil kreve noen endringer i forutsetningene for Språkrådet når det gjelder vitenskapelig arbeid, men vil være i samsvar med formål og oppgaver som er uttrykt i Språkrådets vedtekter. For allmenheten vil det trolig være naturlig å finne den informasjonen og kunnskapen samlingene gir, hos Språkrådet.

1.7 Anbefalinger

- 1 Språkrådet anbefaler at det opprettes et senter for
 - vitenskapelig dokumentasjon av de språka Norge har ansvar for
 - vedlikehold og utvikling av norske språksamlinger fra norrønt til moderne norsk
 - bevaring og bruk av dokumenterende språksamlinger for samiske språk og for minoritetsspråka kvensk, romani, romanes og norsk tegnspråk
- 2 Språkrådet anbefaler at fortsatt tilknytning til universitets- og høyskolesektoren vurderes som et alternativ for senteret.
- 3 Dersom fortsatt tilknytning til universitets- og høyskolesektoren ikke er aktuelt, anbefaler Språkrådet en av disse organisasjonsformene under Kulturdepartementet:
 - vitenskapelig fagavdeling i Språkrådet
 - selvstendig institusjon under departementet
 - eget institutt i tilknytning til større institusjon som ligger under Kulturdepartementet

2 Standardordbøker og ettbinds definisjonsordbøker

¹⁷ <http://www.nb.no/Tilbud/Forske/Spraakbanken>

¹⁸ <http://www.bion.no>

2.1 Innledning

Kulturdepartementet ber i brev 5.9.2013 Språkrådet vurdere den framtidige organiseringen av arbeidet med standardordbøkene *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* og komme med forslag til mulig løsning. Videre ber departementet oss vurdere spørsmålet om de elektroniske versjonene av ordbøkene skal kunne tillates brukt i kommersielle sammenhenger.

2.2 Bakgrunn

Eierforholdet mellom Språkrådet og Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo er beskrevet i en avtale fra 7.5.2008. Det foreligger et utkast til en mer omfattende rammeavtale mellom universitetet og Språkrådet, men den er ikke undertegnet.

Universitetet har stått for størstedelen av arbeidsinnsatsen med ordbøkene fra 1970-åra av, dels ved innsats fra fast tilsatte ved universitetet, dels ved egne samarbeidsavtaler mellom universitetet og Språkrådet. Språkrådet ønsker et fortsatt godt samarbeid med universitetet. Men så lenge universitetet ikke kan prioritere arbeidet med ordbøker og samlinger (jamfør delen om språksamlingene), er det viktig å organisere samarbeidet på en bedre måte og å få på plass sikre finansieringsmodeller. Når Språkrådet de siste åra har finansiert mye av det faglige vedlikeholdet og utviklingen av ordbøkene og samlingene samtidig som universitetet selv bygger ned denne virksomheten, skaper det en situasjon der langsiktigheten både i finansieringen og det faglige innholdet er usikker. Samarbeidet kan ikke organiseres slik.

2.3 Overordnede prinsipper for videre organisering

For at Språkrådet skal utføre sitt språkpolitiske oppdrag, må enkelte prinsipper ligge til grunn for den organiseringsmodellen som måtte bli valgt:

1 Språkrådet må selv ha rettighetene til Bokmålsordboka og Nynorskordboka

Bokmålsordboka og *Nynorskordboka* er den viktigste kilden til kunnskap om gjeldende bokmåls- og nynorsknorm, normer som forvaltes av Språkrådet. Ordbøkene er det viktigste normeringsverktøyet vi har, og de er en forutsetning for at Språkrådet skal kunne utføre hovedoppdraget å forvalte de offisielle norske målformene. Språkrådet må derfor også i framtida ha sine nåværende rettigheter til ordbøkene, slik at vi kan løse dette oppdraget på en god måte.

Uavhengig av hvilken løsning som blir valgt for videre samarbeid om standardordbøkene, vil Språkrådet engasjere seg i at videre redigering skjer etter klare prioriteringer. Vi skisserer i denne omgang de følgende:

- 1 Innholdet i ordbøkene må alltid være i samsvar med rettskrivningen, vedtak Språkrådet ellers gjør (som vedtak om ordklasser), og i størst mulig grad med rådgivende føringer for god språkbruk.
- 2 Ordbøkene skal være allment tilgjengelige og snarest mulig i aktuelle format (som applikasjon for mobiltelefon, nettbrett osv.).
- 3 Når det er mulighet til det, skal ordbøkene utvides med nyord, betydningsoppføringer og brukseksempler.
- 4 I jevne intervaller bør definisjoner og liknende revideres.

2 Bokmålsordboka og Nynorskordboka må følge hverandre

Bokmålsordboka og *Nynorskordboka* har blitt kalt tvillingordbøker. Det betyr at de ble til samtidig (de to redaksjonene utarbeidet hver sin halvdel av alfabetet, og så byttet man manuskript halvveis og bygde på den måten på hverandres arbeid), og at de siden har fulgt hverandre tett både i utvikling og redigering. I nettversjonen er det nå sånn at når du søker på et ord, får du treff i begge ordbøkene (hvis ordet finnes i begge), med mindre du eksplisitt ber om søk i bare en av dem. Denne parallelliteten har vært viktig for Språkrådet og viktig for norsk språkpolitikk. Språkrådet ønsker å beholde ordbøkene som «tvillinger».

3 Bokmålsordboka og Nynorskordboka må være fritt tilgjengelige for språksamfunnet

I tildelingsbrevet fra Kulturdepartementet (23.12.2013) står det at «[k]ulturtilbud med offentlig støtte må vera allment tilgjengelege» (side 3). Dette betyr ikke nødvendigvis at det som er allment tilgjengelig, *må* være gratis, men Språkrådet mener at i dette tilfellet er det som er gratis tilgjengelig, også lettest tilgjengelig. De høye søketallene i nettutgavene av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* (henholdsvis 58,7 millioner og 29,8 millioner søk i 2013) er en åpenbar indikasjon på det. På nettet finnes det svært mange ressurser som er gratis, men disse er av varierende kvalitet. Vi mener det er viktig at kvalitetssikrede og pålitelige ressurser også er tilgjengelige og gratis på nettet.

Språkrådet skrev i brevet til Kulturdepartementet 26.8.2013: «Vi legger til grunn at ressurser som er utviklet for offentlige midler til språkdokumentasjon, bør være gratis for brukerne». Brukerne har betalt for ressursene «over skatteseddelen» og bør ikke betale to ganger.

4 Bokmålsordboka og Nynorskordboka må ses i sammenheng med andre ressurser

Språkressursene som nå finnes ved Universitetet i Oslo, bør ses i sammenheng, og særlig standardordbøkene og Norsk ordbank. Nettutgaven av ordbøkene er nå koplet til ordbanken og er altså en del av et større digitalt system. Artikkelhodet (dvs. oppslagsord, ordklasse og bøying) i ordbøkene blir nå generert fra Norsk ordbank med jevne mellomrom (ca. en gang i uka). Dermed kan Språkrådet i samarbeid med ansatte ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier rette feil og oppdatere ordbøkene løpende. Nye normeringsvedtak kan dermed bli synlige i ordbøkene omtrent med det samme de blir vedtatt. Dette er en løsning av praktisk art, men den er nå så sammenvevd med ordbøkene at svært mye arbeid måtte gjøres på nytt dersom sambandet mellom ordbanken og ordbøkene ble brutt.

2.4 Mulig løsning for den framtidige organiseringen

1 Fortsatt samarbeid mellom Språkrådet og Institutt for lingvistiske og nordiske studier

Dersom Universitetet i Oslo endrer nåværende prioriteringer, og det eksisterende samarbeidet mellom universitetet og Språkrådet kan fortsette som før, vil dette være en god løsning. Men vi ser den i øyeblikket ikke som den mest sannsynlige, jamfør det vi har skrevet om framtida for samlingene.

2 Samarbeid mellom Språkrådet og forlag om ordbøkene

I et notat til Språkrådets fagråd for normering og språkoobservasjon foreslår Kunnskapsforlaget at Universitetet i Oslo overdrar sine utgiverrettigheter til *Bokmålsordboka* til Språkrådet, og videre at Kunnskapsforlaget og Språkrådet inngår en ny avtale som gir forlaget rettigheter til både den trykte og den digitale utgaven av *Bokmålsordboka*. Forlaget anbefaler at det inngås en tilsvarende avtale med Det Norske Samlaget for *Nynorskordboka*. I notatet heter det: «Partene må finne en løsning for hvem som skal gjøre arbeidet med å oppdatere innholdet på kort og lang sikt».

Språkrådet er kritisk til denne løsningen, fordi ordbokressursene er bygd opp over lang tid og for offentlige midler. Språkrådet mener det ikke er riktig at rettighetene til så store ressurser skal gis bort til en kommersiell aktør (jamfør de overordnede prinsippene ovenfor); det vil heller ikke bli riktig overfor andre aktører i markedet. Det kan også være usikkert hva som vil skje hvis forlagene blir kjøpt opp, legges ned, går konkurs osv.

En løsning der *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* overlates til to ulike forlag, vil bryte den lange tradisjonen med at ordbøkene følger hverandre parallelt (jamfør det omtalte «tvillingprinsippet»), og det kan føre til at den tette forbindelsen med ordbanken blir brutt (jamfør prinsipp 4). Det viktigste argumentet mot Kunnskapsforlagets forslag er likevel at Språkrådet selv må ha rettighetene til ordbøkene (jamfør prinsipp 1).

3 Et eget prosjekt oppdaterer Bokmålsordboka og Nynorskordboka

I «Rapport om innholdsrevisjon av Nynorskordboka 1.11.2012–30.6.1013» skriver Oddrun Grønvik ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier bl.a. at det er nødvendig med en oppgradering av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*, og hun mener der at en innholdsrevisjon bør skje i leksikografimiljøet ved Universitetet i Oslo. Situasjonen for dette miljøet gjør at vi her skisserer en alternativ løsning.

Språkrådet mener at det haster med å oppdatere standardordbøkene, og foreslår at innholdsrevisjonen av dem organiseres som et eget prosjekt fra og med 2015 med egen finansiering og ledelse. Det bør være et tett samarbeid om begge ordbøkene, slik at redaksjonene kan dra veksler på hverandres arbeid, som det ble gjort i arbeidet med førsteutgavene. Det vil spare både tid og penger. Dette forutsetter at universitetet alt fra 2015 ikke lenger vil prioritere arbeidet med ordbøkene, og at rettighetene for den aktuelle prosjektperioden kan gis til prosjektet. Dersom et slikt prosjekt får støtte, kan Språkrådet ta på seg å lede det. Omfanget av oppdateringsprosjektet må undersøkes nærmere.

Dette arbeidet kan gis til det omtalte dokumentasjonssenteret (jamfør kapittel 1 og neste punkt) med det samme, men det forutsetter at et slikt senter etableres raskt. Siden oppdateringsarbeidet haster, er det derfor trolig nødvendig med en foreløpig prosjektorganisering, slik vi ser det.

4 Samarbeid mellom Språkrådet og et dokumentasjonssenter for språk

Etter at den skisserte innholdsrevisjonen av begge ordbøkene er avsluttet, bør det opprettes en ordning for jevnlig og stabil oppdatering og vedlikehold av standardordbøkene og Norsk ordbank. Språkrådet ønsker at det blir opprettet et dokumentasjonssenter for språk (jamfør kapittel 1), og det er naturlig at dette senteret får ansvaret for den delen av arbeidet med ordbøkene og Ordbanken som nå ligger til Institutt for lingvistiske og nordiske studier.

2.5 Kommersiell bruk av de elektroniske versjonene av ordbøkene

Omsetningen av papirversjonen av ordbøkene har vært håndtert av forlag (Kunnskapsforlaget for *Bokmålsordboka* og Det Norske Samlaget for *Nynorskordboka*). Språkrådet har avklart

med departementet at trykking av nye utgaver ikke trenger å legges ut på anbud, og at samarbeidet med de etablerte forlagsforbindelsene kan fortsette.¹⁹

I brevet det er vist til over, tok Språkrådet også opp spørsmålet om salg av de elektroniske versjonene av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*. Svaret fra departementet den gangen var at Språkrådet selv kan avgjøre hvordan man stiller seg til kommersiell bruk av de elektroniske utgavene.

Ved overføring av språksamlinger (og ordbøker) til et framtidig dokumentasjonssenter for språk i Norge vil det være formelle spørsmål som må avklares rundt rettigheter og eierskap, ikke minst overfor Universitetet i Oslo, som nå er medeier i de elektroniske utgavene. Språkrådet kan uansett ikke inngå avtaler om kommersiell bruk av ressurser knyttet til språksamlingene før framtida for språksamlingene er fastlagt. Når det er skjedd, vil Språkrådet arbeide for å få på plass rutiner for håndtering av spørsmål som dette.

Avslutningsvis vil vi legge til at Språkrådet mener at de elektroniske utgavene av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* ikke skal inngå direkte i kommersielle sammenhenger (jamfør prinsipp 3 ovenfor).

2.6 Anbefalinger

- 1 Språkrådet anbefaler i første omgang et eget prosjekt for innholdsrevisjon av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* fra og med 2015. Prosjekt bør ha egen finansiering og ledelse, og det bør være et tett samarbeid om begge ordbøkene. Dersom et slikt prosjekt får støtte, kan Språkrådet ta på seg å lede det.
- 2 I neste omgang – etter prosjektet med innholdsrevisjon – tilrår Språkrådet at standardordbøkene og Norsk ordbank oppdateres og vedlikeholdes jevnlig og stabilt i et samarbeid mellom Språkrådet og et dokumentasjonssenter for språk (jamfør «1 Språklige samlinger – framtidsutsikter og løsninger»).
- 3 Språkrådet kan ikke tilrå at nåværende rettigheter til standardordbøkene overføres til private forlag.

19

Kulturdepartementet: «Språkrådet – rettigheter knyttet til ordboksressurser og innsyn i tilhørende avtaler.»
Brev datert 17.9.2009.

Kulturdepartementet: «Den juridiske betenkningen om forhold knyttet til Bokmålsordboka og Nynorskordboka.»
E-post datert 20.10.2009.

3 Nasjonalt ordbokverk for bokmål

Kulturdepartementet har i brev 5.9.2013 enkelte merknader til punktet som gjelder store vitenskapelige ordbøker, i Språkrådets brev 26.8.2013. Noen av merknadene er til det Språkrådet skriver om forholdet mellom *Det Norske Akademis store ordbok* og *Bokmålets og riksmålets ordbokverk*, mens de andre gjelder det Språkrådet skriver om planene for det sistnevnte verket. Departementet ber oss så drøfte ulike faglige, språkpolitiske og kostnadmessige spørsmål i tilknytning til det utvidede ordbokprosjektet for bokmål og gi en samlet vurdering som kan ende opp i en entydig, begrunnet anbefaling.

Vi understreker innledningsvis at intensjonen med merknadene våre i dette notatet er å klargjøre hvilke anbefalinger vi har for et stort, dokumenterende og vitenskapelig ordbokverk som i full bredde dekker bokmålet diakront og synkront. Når vi legger det språkpolitiske jamstillingsperspektivet til grunn, bør et slikt ordbokverk for bokmål i omfang og faglig tyngde kunne utgjøre et parallellverk til *Norsk Ordbok*. Slik blir det tydelig at statens ambisjoner for språklig dokumentasjon er like stor for begge de norske målformene – bokmål og nynorsk.

Departementet skriver at det har lagt til grunn at statlig støtte bør konsentreres om ett ordbokverk for bokmål. I språkmeldinga ble det oppfordret til et samarbeid mellom de to daværende leksikalske dokumentasjonsprosjektene på bokmålssida. Det planlagte prosjektet *Bokmålets og riksmålets ordbokverk* (BRO) er et klart svar til denne oppfordringa. Videre blir det i språkmeldinga lagt til grunn at et prosjekt for et stort bokmålsverk vil ha nytte av «kompetanse og ressursar som er bygde opp i samband med nynorskprosjektet *Norsk Ordbok 2014*». Dette og krav vi mener gjelder for et moderne og vitenskapelig ordbokverk, utgjør rammen for våre anbefalinger.

Samarbeidspartnerne bak *Bokmålets og riksmålets ordbokverk* (BRO) sendte Språkrådet og departementet en omtale av prosjektet i 2012. Språkrådet mener denne omtalen er et godt utgangspunkt, men at sider ved prosjektet bør klarlegges nærmere før staten går inn med store midler. Slik vi ser det, vil mye kunne avklares gjennom et godt forprosjekt.

3.1 Forholdet mellom *Det Norske Akademis store ordbok* og *Bokmålets og riksmålets ordbokverk*

Språkrådet vil avklare at vi ikke har noen annen forståelse av forholdet mellom *Det Norske Akademis store ordbok* og *Bokmålets og riksmålets ordbokverk* enn det Kulturdepartementet har, nemlig at det første skal inngå som en del i det andre. Når vi likevel har omtalt dem som to prosjekter, er det fordi *Det Norske Akademis store ordbok* fremdeles er et selvstendig prosjekt. Vi har videre forstått det slik at det skal eksistere som et selvstendig ordbokverk også etter at det blir en del av *Bokmålets og riksmålets ordbokverk*, altså til forskjell fra det store bokmålsverket det tidligere var planer for ved Universitetet i Oslo.

Språkrådet uttrykte i 2011 støtte til å legge forholda til rette for at *Det Norske Akademis store ordbok* kunne bli ferdig i 2014, og det samme kom fram i *Språkstatus 2012* og i brevet vårt 26.8.2013 om den samlede ordbokpolitikken. Da vi skrev «komme ut», var ikke det ment som et særskilt ønske om at ordboka blir publisert i bokform. Vi er innforstått med at planene går ut på å publisere den digitalt.

3.2 Vitenskapelighet og metode

Punkt 3 i BRO-avtalen fastslår at formålet med BRO-samarbeidet er å utvikle et nasjonalordbokverk «som gir en vitenskapelig, korpusbasert ordboksdokumentasjon av målformen synkront og diakront [...]».

Det kan stilles spørsmål om hva som kjennetegner et vitenskapelig ordbokarbeid. I utredningen «Vurdering av ordboks- og arkivarbeid i forhold til vitenskapelige kvalifikasjoner» fra Det historisk-filosofiske fakultet ved Universitetet i Oslo (20.2.1989) regnes ordbokarbeid som «vitenskapelig meritterende dersom de[t] oppfyller de samme kriterier som vanligvis stilles til forskning og vitenskap».

Utredningen knytter vurderingen av vitenskapelighet til «vanlig aksepterte trinn i en forskningsprosess»:

- målsetting og problemstilling
- teori- og begrepsdiskusjon
- metodebruk og modellutvikling
- datainnsamling, databehandling og datasystematisering
- hypoteseprøving og tolking
- konklusjon og resultater

I et stort ordbokprosjekt er det viktig med et utredningsarbeid som legger det teoretiske og metodiske grunnlaget for prosjektet. Metoder og problemstillinger bør vurderes underveis og om nødvendig endres når ny innsikt tilsier det. Innsamling, behandling og systematisering av data er en krevende virksomhet som forutsetter vitenskapelig kompetanse. Erfaring fra slikt arbeid og fortrolighet med et omfattende kildemateriale kan gi gode innfallsvinkler til ulike forskningsfelt og faglige problemstillinger.

Vi regner med at utviklingen av de nye delene i bokmålsordbokverket vil skje i samsvar med vitenskapelige prinsipper. Videre legger vi til grunn at det i spørsmål som gjelder vitenskapelighet, kan være særlig relevant å trekke inn erfaringene fra Norsk Ordbok 2014. I arbeidet med denne ordboka har det blitt lagt vekt på dokumentasjonsprinsippet, ved å sette strenge krav til empirisk belegg og etterprøvbarehet. Redigeringen av verket kan etterprøves fordi kildegrunnlaget er allment tilgjengelig. Det bør vurderes om det også kan legges til rette for dette i bokmålsordbokverket.

Det heter i BRO-avtalen (punkt 5) at *Det Norske Akademis store ordbok* ikke vil oppfylle nasjonalordbokverkets krav til vitenskapelighet og omfang. Det bør klargjøres hva som må til for at denne delen av ordbokverket skal kunne oppfylle vitenskapelighetskrav, og hvor omfattende et slikt arbeid vil være.

Metodologiske spørsmål

Av ulike grunner foregår arbeidet med *Norsk Ordbok* og arbeidet med *Det Norske Akademis store ordbok* etter noe ulike ordbokfaglige metoder. Språkrådet ser ikke grunn til å overdrive de eventuelle uenighetene som ligger i spørsmålet om metodologi. Begge ordbokmiljøene ser ut til å legge vekt både på korpus og belegg og på leksikografens tolking. Vi anbefaler likevel at det blir lagt avgjørende vekt på forankring i korpus også i bokmålsordbokverket. I omtalen av BRO-prosjektet står det at «[h]vor streng man skal være i kravet om empirisk forankring, er et økonomisk spørsmål med metodologiske aspekter». Språkrådet anbefaler at det blir gjort greie for omfanget av det økonomiske spørsmålet i dette.

Videre står det i det samme dokumentet: «BROs objekt er et språk som den enkelte leksikograf kjenner godt – det felles skriftspråket som man bruker til daglig. Dermed blir det relativt stort rom for en humanvitenskapelig tilnæringsmåte i tillegg til den systematisk empiriske. Språk er grenseløst mangefasettert – uansett størrelse vil et korpus ikke dekke alle nyanser som kompetente språkbrukere kjenner.» Dette kunne også vært formulert motsatt:

Uansett kompetanse hos leksikografen vil et nasjonalordbokverk omfatte både ord og vendinger som den enkelte ikke kan vurdere på grunnlag av skjønn.

3.3 Omfang, kildegrunnlag, korpus

En solid vitenskapelig dokumentasjon av bokmål bør, slik Språkrådet ser det, dekke hele bokmålets utvikling i Norge. Det bør da trekke linjene tilbake til tida før 1814, gi et fullgodt bilde av den formative perioden av det moderne bokmålet på 1900-tallet og ha et mangfold av tekster som grunnlag.

I BRO-avtalen heter det i punkt 7: «BRO-samarbeidets hensikt er at NAOB blir publisert i modernisert versjon innen utgangen av 2014 [nå 2017], og deretter brukt som en konstituerende del i BRO-ordboksverket, sammen med den omfattende korpusbasering og vitenskapelige supplering som deretter må til for at kravene til nasjonalordboksverk skal oppfylles.» Det framgår også av den lengre beskrivelsen av BRO-prosjektet at korpusutvikling er en viktig del av prosjektet. Det er likevel ikke klart om det innenfor BRO-samarbeidets rammer er tenkt å utvide ressursgrunnlaget fra det som nå inngår i avtalen – *Det Norske Akademis store ordbok, Leksikografisk bokmålskorpus, Norsk ordbank og Bokmålsordboka*. Dersom det store ordbokverket for bokmål skal få det omfanget vi har skissert, vil det være avgjørende å avklare snarest hvilke andre ressurser som kan tas i bruk, og hvilke som eventuelt må utvikles.

Ifølge prosjektbeskrivelsen omfatter BRO-prosjektet altså *Det Norske Akademis store ordbok* og *Leksikografisk bokmålskorpus*. Dette sistnevnte bokmålskorpuset skal dekke tida fra 1985 til i dag, og målet er at det skal omfatte 100 millioner løpeord og være sammensatt av teksttyper som svarer til folks gjennomsnittlige lesevaner. Dette korpuset vil utvilsomt være et grunnlag for en dokumentasjon av bokmålet i det omfanget og med den faglige tyngden vi har skissert. Men korpuset kan altså bare være kilde til bokmålet etter 1985. Spørsmålet er da hvordan også tida før 1985 kan bli dokumentert på en tilfredsstillende måte.

Det er åpenbart fornuftig å bruke *Det Norske Akademis store ordbok* som et grunnlag for det store vitenskapelige ordbokverket for bokmål. På den måten vil man ikke måtte bygge opp et fullstendig korpus for tida før 1985 fra grunnen av. Skal bokmålet dokumenteres både synkront og diakront i sin fulle bredde, bør det imidlertid gjøres greie for hva denne ordboka dekker, og hva som bør suppleres med andre korpus eller kilder. De vitenskapelige utfordringene Akademiets ordbok står overfor, er alt nevnt, og i tillegg har kildegrunnlaget for verket muligens svak dekning av perioden 1906–1985 og en sjangerprofil med overvekt av skjønnlitterære kilder. Videre begynner ordboka med Wergeland og Welhaven, slik at tida før 1830 ikke er dekt.

Det bør med andre ord klargjøres hvordan kildematerialet fra tida før 1985 kan utvides. Én mulighet kan være å digitalisere seddelarkivet til *Norsk Riksmålsordbok* og gjøre det til et korpus. En slik digitalisering ville muligens bli kostbar. En annen mulighet er å inngå en avtale med Nasjonalbiblioteket, som digitaliserer litteratur i stor skala, om samarbeid om oppbygging av et korpus. Dette bør i så fall gjøres innenfor tilfredsstillende IKT-løsninger som legges til grunn for prosjektet.

Professor Magnus Rindal tok nylig (Klassekampen, 24. januar 2014) til orde for å realisere den gamle visjonen om et ordbokverk for bokmål som trekker de historiske linjene tilbake til 1500-tallet. Han peker på at arkivet ved Universitetet i Oslo har det nødvendige grunnlagsmaterialet, med omtrent 3 millioner sedler for bokmålstradisjonen, og at bare deler av dette seddelmaterialet ble benyttet under arbeidet med *Norsk Riksmålsordbok*. Språkrådet mener det bør gjøres greie for disse mulighetene. Dersom det skisserte dokumentasjons-senteret blir etablert, ville det trolig være en naturlig oppgave for dette senteret å arbeide med slike samlinger.

Dersom det er aktuelt med videre korpusutvikling og digitalisering av arkiver, bør erfaringer fra arbeidet med *Norsk Ordbok* trekkes inn.

3.4 Språkpolitiske og andre spørsmål

Det Norske Akademi for Språk og Litteratur har vært en meningssterk aktør på sin side i norsk språkpolitikk. Det er viktig for Språkrådet at bokmålsprosjektet ikke blir språkpolitisk skjævt, og vi merker oss fra prosjektbeskrivelsen at redigeringspråket i *Det Norske Akademis store ordbok* allerede er innenfor den offisielle rettskrivningen, at alle ordformer og bøyninger som er mulige innenfor den offisielle rettskrivningen, skal være tilgjengelige i bokmålsordbokverket, og at alle sitater skal siteres i original form. Det er vesentlig for Språkrådet at disse tilpasningene er gjort.

Bokmål og riksmål

Det skisserte navnet *Bokmålets og riksmålets ordbokverk* gjeninnfører dobbeltnavnet *bokmål/riksmål* på den samme skriftkulturen, på tross av at seinere ordbøker fra den tidligere riksmålssida ikke lenger bruker *riksmål*. *Norsk Riksmålsordbok* har altså blitt *Det Norske Akademis store ordbok*, og *Riksmålsordboken* lever videre som *Norsk ordbok med 1000 illustrasjoner*. Når ordbokverket heller ikke skal føre opp egne riksmålsformer som redaksjonsspråk, kan denne bruken av dobbeltnavnet virke forvirrende. Vi har da også forstått det slik at den språkpolitiske tvilen som av og til ble *Norsk Riksmålsordbok* til del, var en av grunnene til at navnet *riksmål* ikke ble videreført.

Historisk har både *bokmål* og *riksmål* vært rådende navn på bokmålstradisjonen (sammen med noen andre), men det er altså *bokmål* som har vært det offisielle siden 1929. Dette navnet står seg også best som referanse til 1800-tallets *bogsprog* eller nettopp *bogmaal*. Språkrådet mener bare *bokmål* bør brukes i navnet på det store bokmålsordbokverket.

Samarbeid mellom Akademiet og miljøet rundt Norsk Ordbok

Språkrådet har merket seg noe uenighet mellom Akademiet og miljøet rundt Norsk Ordbok 2014, som blant annet kom til uttrykk gjennom et ordskifte i Klassekampen våren 2013. Språkrådet venter at BRO-prosjektet innfrir krav til vitenskapelighet (se over), og at de vitenskapelige prinsippene står over den enkelte leksikografs målform. Da vil det være selvsagt at det er prosjektets forskningsobjekt det arbeides med, og at arbeidet vil utføres i prosjektets redaksjonsspråk.

I språkmeldinga blir det oppfordret til et samarbeid om ett samlet ordbokprosjekt på bokmålssida, og BRO-prosjektet er et godt svar til dette. Det er imidlertid også lagt til grunn at «kompetanse og ressursar» fra arbeidet med *Norsk Ordbok* vil være til nytte for det store bokmålsordbokverket. Dette er også Språkrådets standpunkt; det ville være påfallende om erfaringene fra det største leksikografiske prosjektet i Norden de siste åra ikke skulle trekkes inn i arbeidet med et nytt stort ordbokverk.

I BRO-prosjektbeskrivelsen uttrykkes det mellom linjene at personell fra Norsk Ordbok 2014 vil kunne være ressurser også i BRO-samarbeidet: «Det vil neppe være noen mangel på leksikografisk kompetanse i Oslo i overskuelig fremtid [...]» (s. 4). Språkrådet anbefaler at det i den videre utviklinga av det store bokmålsprosjektet også drøftes hvilke metodologiske og språkfaglige erfaringer fra Norsk Ordbok 2014 det kan trekkes veksler på.

Underprosjekt for subnormer og etymologi?

I BRO-prosjektbeskrivelsen kommer det fram som et siktemål å spesifisere én eller flere subnormer for bokmål i tillegg til redaksjonssnormen. Dette er skissert som en omfattende oppgave. Slike opplysninger vil utvilsomt være interessante, men det bør vurderes om gevinsten ved å ha med disse spesifiseringene står i forhold til hvor omfattende det er å

utvikle dem. Oppfatningene av hva som er *nøytralt, konservativt/moderat* eller *radikalt* bokmål, synes også å være i stadig endring, slik at opplysningene står i fare for å bli utdaterte.

Det er ikke spesifisert noe underprosjekt for etymologi i prosjektbeskrivelsen, men det vedlagte eksemplet på ordbokartikkel i *Det Norske Akademis store ordbok* viser oppføringsmønsteret «av norr. ...». Med preposisjonen *av* gis det inntrykk av at ordet har utviklet seg fra / kommer av norrønt. Dette vil selvsagt være rett i mange tilfeller for ord i bokmål, men med mange ord vil det også være usikkert om ordet i sin moderne form har utviklet seg fra norrønt eller kommer fra dansk.

Det kan være en omfattende oppgave å undersøke dette opphavet på en vitenskapelig måte i hvert enkelt tilfelle, og både *Bokmålsordboka*, *Nynorskordboka* og *Norsk Ordbok* har løst dette på en sikrere måte, nemlig ved bare å vise til hvilken form ordet hadde på norrønt. Ord som er med i det vitenskapelige etymologiske verket *Våre arveord* av Harald Bjorvand og Fredrik Otto Lindeman, kan selvsagt ha sikrere etymologiske henvisninger.

3.5 Tekniske løsninger

De seinere åra er det bygd opp tekniske løsninger for ordbokarbeid i forskjellige land. Flere av disse løsningene er gode, men har også en felles utfordring i at det stadig utvikles nye metoder. Det er valgt ulike løsninger for *Det Norske Akademis store ordbok* og *Norsk Ordbok*, og i BRO-prosjektet er det valgt å bygge videre på løsningen fra den førstnevnte ordboka. Det har vært foreslått at BRO-prosjektet heller bør benytte de tekniske løsningene i *Norsk Ordbok 2014*.

I og med at ordbasen i *Det Norske Akademis store ordbok* skal brukes videre i BRO-prosjektet, virker det rimelig å bruke den eksisterende tekniske løsningen videre. Dersom det skal forsvares å overføre basen til en annen løsning, med den ressursbruken en slik operasjon vil medføre, bør overføringa kunne føre til en forholdsmessig bedre løsning eller kunne gjøre det videre ordbasearbeidet mer effektivt. Språkrådet kan ikke se at det er sannsynliggjort at valget av en annen teknisk løsning for BRO-prosjektet vil gi slike gevinster, og det framstår da som hensiktsmessig å arbeide videre med den tekniske løsningen som er valgt for BRO-prosjektet. Dette kan imidlertid vurderes nærmere når andre faglige spørsmål i prosjektet er avklart.

3.6 Organisasjon

Partene i BRO-samarbeidsavtalen er Institutt for lingvistiske og nordiske studier (ILN) ved Universitet i Oslo og Det Norske Akademi for Språk og Litteratur. Språkrådet er deleier i *Bokmålsordboka* og *Norsk ordbank*, som ILN i BRO-avtalens punkt 6 «stiller til rådighet» for samarbeidet, og det var derfor uryddig og urimelig at vi ikke ble trukket inn i utarbeidelsen av avtalen. Språkrådet er likevel tydelig på at vi støtter formålet med BRO-samarbeidet, slik det er uttrykt i BRO-avtalens punkt 3: «et ordboksverk som gir en vitenskapelig, korpusbasert ordboksdokumentasjon av målformen synkront og diakront».

I BRO-prosjektbeskrivelsen er også ILN og Akademiet omtalt som deltakerne i BRO-samarbeidet, og det er også konkretisert hvilke personer som for tida representerer disse deltakerne i samarbeidet. Det er en ubalanse mellom antallet personer involvert fra de to deltakernes side, men dette er en naturlig følge av at arbeidet med *Det Norske Akademis store ordbok* er et prosjekt som alt er i gang. Språkrådet anbefaler imidlertid at det blir spesifisert hvordan BRO-samarbeidet skal organiseres og styres videre. Vi mener Språkrådet kan være

med i en eventuell styringsgruppe for BRO-prosjektet, forutsatt at en slik gruppe har reell innflytelse.

Det mest usikre punktet for organiseringa av BRO-prosjektet synes igjen å være framtida for språksamlingene og hele det leksikografiske miljøet ved Universitetet i Oslo. Dersom det blir aktuelt å overføre disse ressursene til et dokumentasjonssenter, slik vi ellers skisserer i dette brevet, anbefaler vi at også ILNs del i BRO-prosjektet overføres til et slikt senter.

3.7 Kostnadmessige spørsmål, forprosjekt og videre anbefaling

Språkrådet har i denne vurderinga pekt på ulike spørsmål ved det planlagte BRO-prosjektet som det bør gjøres nærmere greie for. Vi anbefaler derfor at det utarbeides en mer omfattende prosjektbeskrivelse enn den som nå foreligger, slik at det kan arbeides målrettet etter en prosjektplan. I første omgang mener vi det haster å gjennomføre et grundig forprosjekt som på den ene sida drøfter hvilket omfang ordbokprosjektet skal ha, og på den andre sida prøver ut hvilken ressursbruk som må til for at prosjektet skal nå måla sine. Institutt for lingvistiske og nordiske studier søkte om 400 000 kroner i forprosjektmidler til forberedende arbeid i 2011, og fikk disse midlene tildelt av Kulturdepartementet. Etter det vi kjenner til, foreligger ennå ingen rapport for arbeidet. Vi har likevel forstått det slik at det er gjennomført forberedende arbeid, men at det ikke er tale om noen prosjektplan.

Språkrådet mener det vil være avgjørende å få gjennomført et stort forprosjekt for det store bokmålsordbokverket, der de ulike sidene som er drøftet i dette brevet, blir undersøkt nærmere. Særlig viktig bør det være å få gjort et realistisk overslag over ressursbruk, slik at det kan tas politisk stilling til dette spørsmålet og arbeides etter en solid prosjektplan. Vi anbefaler at personer fra staben i Norsk Ordbok 2014 blir trukket inn i dette arbeidet etter at selve hovedarbeidet med *Norsk Ordbok* er fullført i begynnelsen av 2015. Fram mot 2017 anbefaler vi at det blir gitt nødvendige midler til å fullføre *Det Norske Akademis store ordbok* på en god måte, samtidig som det arbeides grundig med dette store forprosjektet. Dersom de samlede bevilgningene til ordbokarbeid etter 2014 er omtrent på samme nivå som i dag, mener vi det fram til 2017 kan arbeides med både fullføringa av *Det Norske Akademis store ordbok*, et forprosjekt for det store bokmålsordbokverket, innholdsrevisjon av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* (jamfør kapittel 2) og videre arbeid med *Norsk Ordbok* innenfor disse økonomiske rammene. Fra 2017 kan da brorparten av midlene gå til det store ordbokverket for bokmål.

3.8 Anbefalinger

- 1 Språkrådet gir sin fulle anbefaling til et stort, dokumenterende og vitenskapelig ordbokverk som i full bredde dekker bokmålets utvikling diakront og synkront.
- 2 Vi anbefaler at det utarbeides en mer omfattende prosjektbeskrivelse enn den som nå foreligger for det planlagte prosjektet *Bokmålets og riksmålets ordbokverk* (BRO), og vi mener det bør arbeides etter en prosjektplan. Det haster å gjennomføre et grundig forprosjekt som drøfter hvilket omfang ordbokprosjektet skal ha, og som prøver ut hvilken ressursbruk som må til for at prosjektet skal nå måla sine.
- 3 Fram mot 2017 anbefaler vi at det blir gitt nødvendige midler til å fullføre *Det Norske Akademis store ordbok* på en god måte, samtidig som det arbeides grundig med et stort forprosjekt for det store bokmålsordbokverket.

4 Videre arbeid med *Norsk Ordbok*

4.1 Innledning

Kulturdepartementet ber i brev 3.10.2013 Språkrådet utrede nærmere hva forutsetningen om fulldigitalisering av hele verket *Norsk Ordbok* i praksis innebærer. Språkrådet skrev i brevet 26.8.2013 bl.a. dette om *Norsk Ordbok*:

I løpet av prosjektperioden er de bindene som er produsert ved hjelp av digitale arbeidsmetoder, blitt publisert på Internett i tillegg til å være publisert på papir. Nettversjonen har rimeligvis mye større tilgjengelighet enn papirutgaven. Det vil si at det står igjen å fulldigitalisere de fem første bindene. Dette vil øke bruksverdien av verket betraktelig.

4.2 Fulldigitalisering av *Norsk Ordbok*

De fem første binda av *Norsk Ordbok* ble publisert i perioden 1966–2002, og alfabetstrekket a–h, som går et stykke ut i bind 5, er ikke produsert i det digitale redigeringsprogrammet som ble utviklet på 2000-tallet. Språkrådet ser at det er et stort behov for at denne første delen får samme standard som resten av verket, og det kan skje ved bl.a. fulldigitalisering. Det vil bl.a. si at også a–h blir digitalt tilgjengelig på nettstedet for ordboka, og at det går an å søke videre på tvers i hele alfabetet.

Det mest naturlige ved en slik digitalisering er at hver ordartikkel i området a–h blir lagt inn i det samme databaseformatet som resten av ordboka er produsert i. Det er også mulig å tenke seg digitalisering ved at teksten i alfabetstrekket a–h bare skannes og legges ut på nettet som pdf-filer. Bind 1–3 av *Norsk Ordbok* ligger alt ute på bokhylla.no hos Nasjonalbiblioteket. En slik framgangsmåte er svært lite tilfredsstillende for et oppslagsverk og kan ikke sies å være å fulldigitalisering. En kan også tenke seg digitalisering ved at de originale ordartiklene blir lagt inn i databaseformatet mest mulig uendret, men også en slik prosess vil kreve mye tid samtidig som resultatet ikke blir bra: Redaksjonen i *Norsk Ordbok* gjorde i 2006–2007 en pilotstudie av arbeidsmengden som knytter seg til ren digitalisering og til digitalisering sammen med revisjon av innholdet av de eldste binda. Det viste seg at ren digitalisering ville gi et resultat med mye dårligere kvalitet enn resten av ordboka. Redaksjonens vurdering var at innholdsrevisjon er svært påkrevd, og at det er nesten umulig å skille mellom feilretting og innholdsrevisjon.

Det er nå opptil 70 år siden det første innholdet i *Norsk Ordbok* ble redigert. En revisjon vil ha fellestrekk med den moderniseringen som gjøres med *Norsk Riksmålsordbok* for at den skal bli *Det Norske Akademis store ordbok*.

Redaksjonen i *Norsk Ordbok* har i en prosjektplan vurdert at revisjon og fulldigitalisering vil kreve 16 redaktørårsverk pr. bind, totalt 74,5 redaktørårsverk for de 4,54 binda det gjelder. Arbeidstid pr. bind vil være knapt halvparten av det som har gått med i prosjektet siden 2002.

4.3 Behov for mindre organisasjon for faglig og teknisk vedlikehold av *Norsk Ordbok*

Språkrådet skrev videre om *Norsk Ordbok* i brevet av 26.8.2013: «I tillegg til fulldigitalisering av hele verket forutsetter vi at det etableres en mindre organisasjon for faglig

og teknisk vedlikehold av *Norsk Ordbok*.» Kulturdepartementet bad i brevet 5.9.2013 Språkrådet utrede nærmere hva «forutsetningen» om at det blir etablert en mindre organisasjon for faglig og teknisk vedlikehold av *Norsk Ordbok*, i praksis innebærer.

Etter planen skal *Norsk Ordbok* tidlig i 2015 foreligge i tolv bind og digitalt tilgjengelig for alfabetstrekket i-å. I tillegg til å få hele verket digitalt tilgjengelig, som omtalt i forrige punkt, bør det sørges for drift av den digitale utgaven. Det bør være en driftsorganisasjon for faglig og teknisk vedlikehold av hele ordboka, en driftsorganisasjon som også bør fungere etter at en revisjon og digital integrering er ferdig.

Ifølge *Kvitbok 2012* fra Norsk Ordbok ser redaksjonen det slik at kontinuerlig vedlikehold, oppretting av feil og innarbeiding av tillegg bør være en permanent institusjonsoppgave for Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo. Norsk Ordboks database er integrert med store deler av språksamlingene ved instituttet. En driftsorganisasjon for faglig og teknisk vedlikehold bør derfor videreføres innenfor disse rammene.

Det bør være en fast stab som inngår i en gruppe som har ansvar for *Norsk Ordbok* og de tilknyttede samlingene, og for *Bokmålsordboka*, *Nynorskordboka* og Norsk ordbank. Staben med spesielt ansvar for *Norsk Ordbok* innenfor en slik gruppe bør ifølge *Kvitboka* telle 3–4 fagleksikografer og et permanent IKT-miljø på 1,2–2 stillinger.

Den absolutt viktigste tilgangen til ordboka er ved å bruke nettstedet. Det må være i drift døgnet rundt. Det trengs teknisk vedlikehold for et slikt nettsted av flere grunner. Det trengs IKT-kompetanse på høyt nivå for å sikre drift og utvikling, inkludert særlig kompetanse i elektroniske språkressurser.

Et nettsted for en moderne stor ordbok som *Norsk Ordbok* må være dynamisk fordi det er satt sammen av mange komponenter, som hver har kontinuerlig tilvekst og blir holdt oppdatert, f.eks. metaordbok og korpus. Publikumskontakt med svar på spørsmål og tilbakemelding til brukere som melder fra om feil, er oppgaver som må høre med til driften av nettordboka, likedan utredningsoppgaver og tilrettelegging for eksterne brukere på alle nivå.

Når hele alfabetet er redigert sammen i samme system, er det mulig å gjøre endringer på tvers av alfabetet. Til sammenligning kan nevnes at dette nå gjøres med den store historiske ordboka *Oxford English Dictionary*, i en større revisjon.

Norsk Ordbok er redigert i 1938-rettskrivningen. Koplingen mellom de ulike databasene vil gjøre at en likevel kan søke i *Norsk Ordbok* med dagens rettskrivning. Det er svært viktig for brukerne; Språkrådet ønsker at også rettskrivningen i nettversjonen blir modernisert, slik at ikke bare oppslagsorda, men også språket i definisjonene følger dagens rettskrivning.

Dersom en slik driftsorganisasjon knyttet til universitetet blir uaktuell, kan den da heller knyttes til et dokumentasjonssenter for språk, jamfør «1 Språklige samlinger – framtidsutsikter og forslag til løsning».

4.3 Anbefalinger

- 1 Språkrådet anbefaler at alfabetstrekket a–h i *Norsk Ordbok* blir digitalisert med samme standard som ellers i ordboka og revidert på nivå med de nyere binda.
- 2 Språkrådet anbefaler at det blir opprettet en driftsorganisasjon som skal drive og oppdatere den digitale utgaven av *Norsk Ordbok*.
- 3 Språkrådet anbefaler at definisjonsspråket i *Norsk Ordbok* blir endret til moderne rettskrivning.

5 Skoleordlister og -ordbøker

5.1 Innledning

Kulturdepartementet ber i brevet av 5.9.2013 Språkrådet gjennomføre en vurdering av den lovfestede godkjenningsordninga for skoleordlister og -ordbøker og komme tilbake med informasjon. Vi skisserer her formålet for godkjenningsreglene og drøfter noen uavklarte spørsmål vi vil arbeide videre med i år.

5.2 Bakgrunn

Språkmeldinga, *St.meld. nr. 35 (2007–2008)*, omtaler godkjenning av ordlister til skolebruk i punkt 8.4.4.5, som et prioritert tiltak departementet vil følge opp. Språkrådet vil i løpet av året komme med forslag for Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet om en revidert godkjenningsordning. Revisjonen må ta sikte på alle aktuelle publiseringsformer, basere seg på gjeldende rettskrivningsregler og ta hensyn til de redaksjonelle tradisjonene en ønsker å videreføre. Vi vil drøfte utkast til endrede godkjenningsregler med aktuelle interessenter, særlig forlagsfolk, ordlisteredaktører og skolefolk. Vi har fått innspill om hvordan reglene bør være.

Vi mener at formålet med reglene kan formuleres slik:

- 1 Sikre kvaliteten på rettskrivningsordlister og ordbøker for skolen.
- 2 Klargjøre krav til forlag og forfattere når det gjelder ferdiggjøring av manus.
- 3 Sikre at skoleordlister og -ordbøker til bruk i morsmålsundervisninga har mest mulig enhetlig oppbygning.
- 4 Klargjøre Språkrådets oppgave når det gjelder kvalitetskontroll.

Språkrådet fikk i 2007 satt opp en gjennomgang av gjeldende regler, med tanke på revisjon. Språkrådet innså den gangen at hovedproblemet ikke var utydelige regler, men derimot en komplisert nynorskrettskriving, manglende oversikt over gjeldende rettskrivningsstatus, og tunglest og ufullstendig formidling gjennom papirordbøkene Bokmålsordboka og Nynorskordboka. Språkrådet har derfor i mellomperioden prioritert (a) revisjon av nynorskrettskrivinga, (b) oppgradering og korrektur av Norsk ordbank og (c) korrekt og fullstendig informasjon om rettskrivinga gjennom nettutgavene av Bokmålsordboka og Nynorskordboka. Disse oppgavene er nå snart gjennomført; det arbeides for tida med å fullføre oppgraderinga av Ordbanken for bokmål.

Disse forbedringene gjør arbeidet mindre komplisert for Språkrådet og for utgivere av språklige hjelpemidler for skolen. Men det er også kommet nye spørsmål til behandling. Endringene som reiser nye spørsmål, knytter seg til nye sjangrer (ulike former for elektroniske språkstøtteprogram) og sjangerblanding, ønsker fra utgivere om unntak og tillegg, og påfølgende spørsmål om arbeidsdeling mellom utgiverne og Språkrådet. På noen områder har dessuten ny teknologi skapt forventninger om mer overgripende svar og vurderinger enn Språkrådet før har tatt på seg å gi. Det gjelder ordutvalg til ordlister og ordbøker, og krav til definisjoner, brukseksempler og annet informasjonsmaterieell som var lite aktuelt for reine rettskrivningsordlister. Disse spørsmåla vil måtte utredes.

5.3 Spørsmål som trenger avklaring

Det er en del spørsmål med faglig og til dels språkpolitisk tilsnitt som må avgjøres av Språkrådet, medregnet fagrådet for normering og språkobservasjon, i samarbeid med aktuelle interessenter. Vi nevner her:

- 1 Hvilke typer ordlister og ordbøker skal komme inn under godkjenningsordninga – utenom tradisjonelle rettskrivingsordlister? Hva med ordlister og ordbøker som har en blanding av bokmål og nynorsk, og digitale ordlister som inngår i ulike læringsressurser? Skal ordninga også ha med regler som gjelder for *definisjonsordbøker* for skolen?; jf. omtalen av begynnerordbøker og definisjonsordbøker til skolebruk i språkmeldinga i pkt. 8.4.4.6 «Behovet for tilpassa ordbøker til skulebruk».
- 2 Skal det være retningslinjer for omfang og utvalg av oppslagsord, f.eks. tilpasset brukergruppe (aldersnivå i skolen)? Hvordan skal grensene settes for visse typer oppslagsord (som f.eks. ikke er med i Norsk ordbank), som nyere importord som *nikab/niqab* og *quiz/kviss*, som det kan være aktuelt å gi en skrivemåte tilpasset norsk? Fagrådet for normering og språkobservasjon har tatt opp til ny vurdering de retningslinjene for norvagasering av importord som Norsk språkråd arbeidet etter i 1990-åra. Retningslinjer som har vært gjeldende for ordtilfanget i nynorsk, bør også tas opp til ny vurdering, bl.a. i lys av at vi nå har bedre kjennskap til faktisk språkbruk i og med Norsk Ordbok 2014-prosjektet. Jf. ellers språkmeldinga pkt. 9.2.2 «Ordtilfanget i nynorsk» og prioritert tiltak 13 i kap. 9.
- 3 Et viktig krav i godkjenningsordninga har vært at ordlistene skal gi fullstendig og nøytral informasjon om valgfrie ord- og bøyingsformer. Ved føring av jamstilte bøyingsformer har reglene sagt at alternativene skal ordnes alfabetisk (f.eks. *bok -a/-en*, *danse -a/-et* i bokmål). Det har kommet ønske om å lempe på dette, ut fra en pedagogisk vurdering eller hva som er vanligst i registrert språkbruk. Alfabetisk ordning er en svært praktisk og allmenn regel, men det behøver ikke være en evigvarende regel i slike oppslagsverk.

Språkrådet vil peke på at kartlegginga av behovet for språklige hjelpemidler i skolen i dag er unødvendig svak. Språkrådet har tidligere tatt opp behovet for korpus av eksamensoppgaver fra avsluttende eksamen i videregående skole. Disse oppgavene blir i dag innlevert elektronisk, og ville kunne gi svært verdifull informasjon om hva elever ikke kan i bruken av norsk språk når de forlater skolen. Siden formålet med språkverktøy er å styrke muligheten for den enkelte til å mestre skriftspråket, er det opplagt at korpus av eksamensoppgaver ville kunne gi svært verdifull informasjon til Språkrådet og via Språkrådet til produsenter av språklige hjelpemidler for skolen.

5.4 Bruk av Norsk ordbank som ledd i godkjenningsordninga

Språkrådet har lenge hatt et ønske om å forenkle kontrollarbeidet med skoleordlister ved å bruke rettskrivingsinformasjonen i Norsk ordbank som hjelpemiddel i godkjenninga. Norsk ordbank, nynorsk og bokmål, er nå på vei til å bli godt oppdatert, og artikkelhodene, dvs. oppslagsform, ordklasse og bøyning, kan lastes ned gratis fra Språkbanken. Vi tenker oss at ordlisteprodusenter laster ned Ordbanken og bruker materialet (utvalgte deler av det) som basis for egne skoleordlister. Dermed vil Språkrådet bare trenge å vurdere opplegget for ordlista, og ellers ta stikkprøver. Det kan være mulig å utarbeide ulike standardoppføringer ved nedlasting av Ordbanken, som

- fullformer **stol** stolen stoler stolene
- endinger **stol** -en -er -ene
- koder **stol** m1

5.5 Spesielt om digitale ordbøker og ordlister

Skolene får i dag tilgang til digitale læremidler som ordbøker via anbuds konkurranser. Språkrådet kjenner til at det i skolen er i bruk norske ordbøker og ordlister som ikke er godkjent, og kjenner til tilfeller av at ordbøker med skrivestøtte for elever med spesielle behov er kjøpt inn for å brukes av alle elever. Norskspråklige ordlister som inngår i andre læringsressurser, må komme inn under godkjenningsordninga, og vi må finne måter å praktisere ordninga på for slike ordlister.

5.6 Språket i programvare i skolen

Språket i programvare som brukes i skolen, er en like viktig faktor for elevenes språkbruk som ordlister og ordbøker. Særlig viktig er kanskje retteprogram eller stavekontroll, dataprogram som vanligvis er innebygd i et tekstbehandlingsprogram. Det er et mye omtalt problem at retteprogram markerer som feil kurante sammensetninger i norsk, et problem som trolig har medvirket til mye feilaktig særskrivning av sammensatte ord både hos elever og voksne språkbrukere. Det trengs et omfattende utviklingsarbeid for å forbedre stavekontrollene for norsk, bl.a. for å kunne takle dynamiske sammensetninger samtidig som programmet ikke godtar sammensetninger som faktisk er feil. Språkrådet vil arbeide for å skape tettere kontakt med utviklerne av retteprogram og stavekontroller.

5.7 Anbefalinger

- 1 Språkrådet vil i løpet av året komme med forslag for Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet om en revidert godkjenningsordning for ordlister og ordbøker til skolebruk.
- 2 Språkrådet vil i samarbeid med aktuelle interessenter avgjøre spørsmål om generelle retningslinjer som trenger avklaring.
- 3 Språkrådet ønsker å bruke Norsk ordbank som ledd i godkjenningsordninga.
- 4 Språkrådet vil arbeide for å skape tettere kontakt med utviklerne av retteprogram og stavekontroller.

6 Nynorsk i tospråklege ordbøker

6.1 Innleiing

Kulturdepartementet ber i brev 24.9.2013 Språkrådet vurdere spørsmål som Erlend Bakke reiste i eit brev til Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet 26.8.2013. Spørsmåla gjaldt tospråklege ordbøker og ordlister mellom norsk og framandspråk, ordbøker som vanlegvis berre finst med bokmål, og ikkje med nynorsk. Det var ut frå situasjonen i andrespråkopplæringa for vaksne innvandrarakar og også i skulen Bakke stilte spørsmåla.

6.2 Bakgrunn

Utdrag frå brevet frå Erlend Bakke:

«Kva gjer Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet for at dei tospråklege ordbøkene og ordlistene det handlar om her, au kjem på nynorsk og det aktuelle framandspråket, til dømes Nynorsk-polsk ordbok og Polsk-nynorsk ordliste? Kan Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet avgjera at slike ordbøker og ordlister til bruk i opplæringa, alltid skal liggja føre og vera tilgjengelege på både nynorsk og bokmål? Kva må til for at departementet kan avgjera at det skal vera slik?

Korleis kan Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet regulera bruken av nemningane norsk, nynorsk og bokmål i ordbøker og ordlister i opplæringa og til offentleg bruk, til dømes tospråklege ordbøker og ordlister til eit framandspråk? [...]

Bakgrunnen for at eg spør slik, er at den norske staten og dei norske kommunane nyttar to offisielle skriftmål som heiter bokmål og nynorsk. Det finst ikkje eit offisielt og offentleg skriftmål som heiter norsk.»

Kunnskapsdepartementet svarte Bakke i brev 23.9.2013 om det som gjaldt opplæringslova:

«I opplæringslova § 9-4 *Lærebøker og andre læremiddel* står det at det berre kan brukast lærebøker og andre læremiddel som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris. Det blir vidare vist til at det med lærebøker er meint alle trykte læremiddel som elevane regelmessig bruker for å nå vesentlege delar av kompetansemåla i eit fag. Ordbøker og andre oppslagsverk går ikkje under desse bestemmingane.

Opplæringslova regulerer det som skjer i skulen og Kunnskapsdepartementet kan derfor ikkje regulere kva målform eller tittel forlag vel når dei utarbeider tospråklege ordbøker. »

Bakke bad i brev av 16.10.2013 Språkrådet kommentere svaret frå Kunnskapsdepartementet.

Mangelen på tospråklege ordbøker for nynorskbrukarar var òg nemnd i brevet frå Språkrådet til Kulturdepartementet 26.8.13, utan at vi der gjekk nærare inn på praktiske og prinsipielle sider ved saka. Vi ser difor nærare på dette i lys av dei spørsmåla Bakke stiller.

Språkrådet meiner det er urimeleg at bokmålselevar og nynorskelevar har ulik tilgang til dei svært viktige ressursane tospråklege ordbøker i opplæringa og til eksamen i framandspråk. Når det gjeld spørsmålet om det å bruke *norsk* om verk som berre er i den eine målforma *bokmål* eller *nynorsk*, ønskjer vi ingen formelle innstrammingar.

6.3 Parallellutgåvekravet i opplæringslova og tospråklege ordbøker og ordlister

Bakke tek for det første opp mangelen på tospråklege ordbøker/ordlister med nynorsk. Opplæringslova skal sikre at læremiddel finst både på bokmål og nynorsk, og forskrifta definerer nærare kva slags læremiddel som skal komme inn under kravet om parallellutgåver, og kva som skal vere unnatak.

Språkrådet har fleire gonger teke opp at såkalla læringsressursar svært ofte ikkje finst på nynorsk, jf. *Språkstatus 2012* s. 128:

«Såkalla læringsressursar fell dermed utanfor parallellitetskravet fordi dei ikkje dekkjer vesentlege delar av kompetansemåla i faget, men dei kan vera konsentrerte om berre nokre få kompetansemål. Språkrådet får stadig meldingar frå lærarar og elevar på skular med nynorsk som opplæringsmål om at slike læringsressursar svært sjeldan finst på nynorsk. Dette bidreg ytterlegare til at nynorskelevar møter eit stort tilfang av bokmålstekst i opplæringa si alt tidleg i skuleløpet, noko som parallellitetskravet skal hindra.» (s. 128)

Vi viser også til sluttrapporten frå ressursgruppa for nynorsk som hovudmål, send til oppdragsgjevaren Kunnskapsdepartementet 21. juni 2013. Ressursgruppa tok m.a. opp læremiddelsituasjonen og skreiv:

«Ressursgruppa viser til at det framleis ser ut til å vere eit uklart skilje mellom kva som kan oppfattast som læremiddel, og dermed er omfatta av parallellitetskravet, og kva som kan definerast som ein læringsressurs. Gruppa meiner difor at departementet må vere tydelege på at alt materiell som er i regelmessig bruk i undervisninga må finnast både på bokmål og nynorsk.» (s. 13)²⁰

Vi vil gjerne kommentere tospråklege skuleordbøker jamførte med forskrifta til opplæringslova. Mange tospråklege ordbøker er *oppslagsverk* som er *utvikla særskilt for bruk i skulen*. Dei blir ofte brukte *fast* eller *jamleg*, og blir gjerne også brukte på eksamen. Tospråklege ordbøker spesielt til bruk i dei fire sentrale skulespråka engelsk, spansk, tysk og fransk har vorte utvikla dei seinare åra og har komme i tillegg til eller i staden for ordforklaringar i læreverk i framandspråk, som var det vanlege tidlegare. Slike ordforklaringar står gjerne til kvar tekst i ei tekstsamling/tekstbok eller samla i ei liste baki boka, t.d. engelsk-norsk ordliste med ekvivalentar på bokmål og nynorsk. Tekstsamlingar kjem vanlegvis ikkje i parallellutgåver, men forlaga har brukt å ta omsyn til begge elevgruppene ved å gje ordforklaringar på bokmål og nynorsk i same boka. Jf. opplæringsforskrifta § 17-1:

«Kravet om språklege parallellutgåver gjeld for læremiddel som skal brukast regelmessig i opplæringa og dekkjer vesentlege delar av kompetansemåla eller er viktig for dei grunnleggjande ferdigheitene i læreplanen for fag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Med regelmessig meiner ein at læremiddelet blir brukt fast, over ei lengre periode eller jamleg. Når det er tvil om eit læremiddel dekkjer vesentlege delar av læreplanen i fag, skal skoleeigar vurdere saka konkret.»

Og § 17-2:

«Reglane i § 17-1 skal ikkje hindre at elevane får ta i bruk eit breitt tilfang av læremiddel i opplæringa.

Kjeldestoff, bakgrunnsstoff, artiklar, avisar [sic], oppslagsverk og likande [sic] kjem ikkje under kravet til språklege parallellutgåver, sjølv ved regelmessig bruk.

Læremiddel der den norske teksten utgjer ein mindre del, kjem ikkje inn under kravet til språkleg parallellutgåve.»

Det ser ut til at tospråklege ordbøker blir brukte like ofte som ordinære og faste læremiddel. Elevane skal etter læreplanen i framandspråk m.a. lære å bruke digitale verktøy

²⁰ www.regjeringen.no/upload/KD/RapportNynorskHovudmaal.pdf

og andre hjelpemiddel, og det blir stilt krav om at elevane t.d. skal setje seg inn i geografiske forhold og kultur i språkområdet og møte autentisk språk. Det vil seie at det blir venta at dei skal forstå (vanskelege) tekster som går ut over læreboka, og då må dei bruke ordbok. Opplæringa i framandspråk er no slik at det har vorte ein marknad for skuleordbøker i dei fire store skulespråka – engelsk, spansk, tysk og fransk. Det er utan tvil eit gode for det norske språksamfunnet at ein marknad i det offentlege har ført til utvikling av gode ordbøker mellom bokmål og dei store skulespråka. Det er likevel urimeleg at bokmålselevar og nynorskelevar har ulik tilgang til dei svært viktige ressursane tospråklege ordbøker i opplæringa og ved eksamen og ved andre prøver i framandspråk. Språkrådet meiner difor at også nynorskelevar må få tilgang til gode ordbokressursar mellom nynorsk og framandspråka i skulen. I og med at marknaden for mange av dei tospråklege ordbøkene er det offentlege, kan ei løysing vere å la parallellutgåvekravet i opplæringslova også omfatte tospråklege ordbøker til bruk i skulen.

Ei masteroppgåve (Kleppe 2009) tok for seg bruk av bokmålsordbok i engelskfaget for ungdomsskuleelevar med nynorsk som hovudmål. Ho fann at bokmålselevar har større utbytte av å bruke ordbok enn nynorskelevane: «Etter å ha analysert data frå mi undersøking meiner eg å kunne konkludere med at læringsutbyttet for nynorskelevane som må nytte ordbok på feil målform, vert dårlegare enn for bokmålselevane som får ordbok på rett målform». (s. 76)

Mangel på tospråklege ordbøker med nynorsk kan medverke til målbyte frå bokmål til nynorsk. I læreplanen i norsk (NOR1-05) står det m.a. dette som formål med faget: «Formålet med opplæringen er å styrke elevenes språklige trygghet og identitet, utvikle deres språkforståelse og gi et godt grunnlag for mestring av begge målformene i samfunns- og yrkesliv.» Det vil seie at elevar treng å bli språkleg trygge og få språkleg sjølvtilitt. Elevar treng difor både læremiddel, men òg andre ressursar, på den målforma dei har skriveopplæringa si på. Dette gjeld både ordbøker, programvare som retteprogram, rammetekster i skriveprogram osb. på den målforma dei får opplæring i. Særleg gjeld dette nynorskelevar, i og med at dei får sjå skriftspråket sitt lite i bruk utanfor skulen. Dersom dei òg i skulen oftast møter bokmål, vil risikoen for målbyte vere stor dersom dei ikkje får utvikla gode skriveferdigheiter og sterk språkleg sjølvtilitt på sitt eige skriftspråk.

Språkrådet meiner at det bør komme fram i opplæringslova at elevane, særleg dei som høyrer til små språksamfunn, har rett til at òg anna materiell i undervisninga enn læremiddel, som programvare og ordbøker, ligg føre på opplæringsmålforma deira.

6.4 Norsk – bokmål og nynorsk – i tospråklege (skule)ordbøker

Tospråklege allmennordbøker til og frå norsk finst for det meste berre med bokmål, men det finst nokre få som omfattar begge målformene. Til dels er det eldre ordbøker. Dei tospråklege skuleordbøkene for dei store skulespråka engelsk, spansk, tysk og fransk finst òg stort sett berre med bokmål, men iallfall for engelsk ligg det òg føre ei tovegs ordbok, nynorsk-engelsk/engelsk-nynorsk, for det nivået. Vi viser elles til artikkelen «Nynorsk ordbokshistorie – eit oversyn» (Vikør 2011).

Lexin-ordbøkene er laga spesielt for minoritetsspråklege i Noreg, og i desse ordbøkene kan ein søkje frå anten bokmål eller nynorsk. Dei er berre einvegs, t.d. frå bokmål eller nynorsk til polsk, men ikkje frå t.d. polsk til norsk. Dei fleste av desse ordbøkene finst berre på nettet, nokre av dei eldre er også i bokform. I rapporten *Språkstatus 2012* skreiv Språkrådet: «Det nordiske samarbeidsprosjektet LEXIN (decentius.hit.uib.no/lexin.html) tilbyr gratis søk i ordbøker frå norsk (i alt 35 nettordbøker og 16 ulike språk), og ordbøker for fleire språk er under planlegging.» (s. 65)

Tospråklege ordbøker som berre finst i nettportal (som *Clue* eller *iFinger*), har vi ikkje oversikt over, men vi har kartlegging av av digitale ordbøker på arbeidsplanen i år.

Internordiske ordbøker dekkjer i mange tilfelle både bokmål og nynorsk (som *Norsk-svensk ordbok* av Fowler og Vannebo (Kunnskapsforlaget 1992) og nettordboka *Islex*). Bortsett frå éi ordbok nynorsk-engelsk/engelsk-nynorsk og Lexin-ordbøkene finst det altså ikkje nyare ordbøker av den typen Bakke spør om (med mindre det skulle vere nokon i nettportalane).

6.5 Krav til det offentlege og krav til parallellitet

Mange ordbøker, både einspråklege og tospråklege, har komme til som eit resultat av mangeårig innsats frå ein eller fleire idealistiske enkeltpersonar, ofte med berre litt støtte frå forlag eller andre kjelder. Å lage ordbøker er svært ressurskrevjande. For mange språkpar finst det berre éi ordbok med norsk, for andre språk er Lexin-ordboka gjerne den første mellom norsk og det aktuelle språket.

Ei mogleg løysing for å få betre tilbod på nynorsk er å kombinere bokmål og nynorsk i tospråklege ordbøker. Det er gjort i nokre få tilfelle, m.a. i nokre internordiske ordbøker og t.d. i Einar Haugen: *Norsk-engelsk ordbok* frå 1965 og i *Norsk landbruksordbok*. Slike ordbøker har meir komplisert oppbygning enn dei med einspråkleg norsk. Ein kan tenkje seg at digitale ordbøker kan lagast slik at ein kan velje mellom bokmål og nynorsk.

Ei anna løysing er at Lexin-ordbøkene også blir laga frå minoritetsspråk til norsk. Det er eit utbreitt ønske blant brukarane å kunne søkje frå andre språk enn norsk.

Språkrådet meiner at ordbokprosjekt som fullstendig eller i stor grad blir støtta av det offentlege, må ha løysingar for begge målformene. Lexin-ordbøkene er eit godt eksempel på dette. Vidare meiner vi det er rimeleg å stille krav om løysingar for begge målformene til ordbøker som heilt eller i stor grad er utvikla for ein offentleg marknad, slik tilfellet er med skuleordbøkene.

6.6 Bruken av nemningane bokmål, nynorsk og norsk

Bakke tok òg opp bruken av nemningane *norsk*, *nynorsk* og *bokmål* i m.a. ordbøker og ordlister. Norsk språk omfattar både bokmål og nynorsk når det gjeld skriftspråk. *Bokmål* og *nynorsk* er nemningar på skriftnormalar, mens *norsk* omfattar både skriftspråk og talemål. Både bokmål og nynorsk høyrer til norsk. Vi kan ikkje sjå nokon grunn til at bruken av språknamna skal regulerast meir. Som boktitlar blir dei valde ut frå ulike omsyn: Dei skal vere korte, dei skal vere blikkfang, vere presise nok og samtidig gjerne skilje seg nok ut frå andre nesten like titlar. Det er vanleg å bruke undertitlar (saman med annan forlagsinformasjon) for å markere type ordbok, t.d. etter omfang, målgruppe, skuleslag, målform (om tittelen ikkje er spesifikk nok).

Nesten alle tospråklege ordbøker har *norsk* i tittelen, men inneheld berre bokmål. Det finst også døme på at *norsk* er brukt der språket er berre nynorsk. Nokre har *nynorsk* i tittelen, nokre har *bokmål*. Vi meiner at ein ikkje kan seie noko på at forlag bruker titlar som «engelsk-norsk ordbok» utan å presisere kva for ei av dei norske målformene det gjeld, sjølv om det dekkjer over at tilbodet nesten alltid gjeld bokmål. Dersom det kjem fleire ordbøker også mellom nynorsk og framandspråk, slik vi har teke til orde for, vil det truleg vere naturleg å presisere målform oftare.

6.7 Tilrådingar

- 1 I og med at marknaden for mange av dei tospråklege ordbøkene er det offentlege, kan ei løysing vere å la parallellutgåvekravet i opplæringslova også omfatte tospråklege ordbøker til bruk i skulen. Det kan komme fram i opplæringslova at elevane, særleg dei som høyrer til små språksamfunn, har rett til at òg anna materiell i undervisninga enn læremiddel, som programvare og ordbøker, ligg føre på opplæringsmålforma deira.
- 2 Språkrådet meiner at ordbokprosjekt som fullstendig eller i stor grad blir støtta av det offentlege, må ha løysingar for begge målformene. Lexin-ordbøkene er eit godt eksempel på dette. Vidare meiner vi det er rimeleg å stille krav om løysingar for begge målformene til ordbøker som heilt eller i stor grad er utvikla for ein offentleg marknad, slik tilfellet er med skuleordbøkene.
- 3 Språkrådet vil ikkje tilrå å regulere bruken av nemningane *bokmål* og *nynorsk* i staden for *norsk* i titlar på ordbokverk.

7 Kilder

7.1 Brev, avtaler, notat, foredrag

- Avtale mellom Universitetet i Oslo ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier og Språkrådet om *Bokmålsordboka*, *Nynorskordboka* og Norsk ordbank. 7.5.2008.
- Eek, Øystein: (Forslag til) Retningslinjer for godkjenningspliktige rettskrivningsordlister (-ordbøker) for norskundervisningen. Notat til Språkrådet. 2013.
- Grønvik, Oddrun: Rapport om innholdsrevisjon av Nynorskordboka 1.11.2012–30.6.1013. 08.09.2013.
- [BRO-avtalen:] Samarbeidsavtale for prosjektet Bokmålets og riksmålets ordbase (BRO) 17.8.2011
- Kulturdepartementet: Statsbudsjettet for 2014 – tildelingsbrev til Språkrådet. 23.12.2013.
- Kunnskapsforlaget: Notat til Språkrådets Fagråd 3 fra Kunnskapsforlaget. 26.11.2013.
- [Prosjektbeskrivelse:] Bokmålets og riksmålets nasjonale ordboksverk – BRO-prosjektet. 6.9.20012
- Vurdering av ordboks- og arkivarbeid i forhold til vitenskapelige kvalifikasjoner. Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo. 20.2.1989
- Wetås, Åse: «Metode i dokumentasjonsverket Norsk Ordbok», innlegg på konferansen *Møte om norsk språk*. Oslo, november 2013 (upubl.)

7.2 Trykte skrifter

- Fjeld, Ruth Vatvedt: Om ordbokskriminalitet og etikk i leksikografisk arbeid. I: *LexicoNordica 1*, 27–42. 1994.
- Fjeld, Ruth Vatvedt og Lars S. Vikør: *Ord og ordbøker. Ord og ordbøker. Ei innføring i leksikologi og leksikografi*. Høyskoleforlaget 2008.
- Grønvik, Oddrun og Christian-Emil Ore: Samvirket mellom ordbank og ordbok. I: Fjeld, Ruth Vatvedt og Marit Hovdenak (red.): *Nordiske studier i leksikografi 12. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden Oslo 13.–16. august 2013*. Novus 2014. (kommer)
- Johannessen, Ole-Jørgen: «Situasjonen for navnegransking ved universiteter og høyskoler». *Nytt om namn* 55/2012, s. 46–49.
- Kleppe, Reidun Nes: *Språklæring frå eit nynorskperspektiv. Bruk av engelsk-bokmål ordbøker og læringsutbytte i engelskfaget hos nynorskpråklege elevar*. Masteroppgåve i tilpassa opplæring. Universitetet i Oslo 2009.
- Kulturdepartementet: St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening*.
- Norsk språkråd: *Godt språk i lærebøker. Rettleiing i lærebokarbeid*. Norsk språkråds skrifter nr. 6. Kapittel 8.4 Godkjenning av ordlister.
<http://språkrådet.no/Sprakhjelp/Raad/Laerebokspraak/>. 1999.
- Rindal, Magnus: «Språkpolitisk sulteføring». *Klassekampen*, 24. januar 2014
- Språkrådet: *Språkstatus 2011. Språkpolitisk tilstandsrapport fra Språkrådet*.
<http://språkrådet.no/Tema/Spraakpolitikk/Sprakstatus/Sprakstatus-2011/>. 2011.
- Språkrådet: *Språkstatus 2012. Språkpolitisk tilstandsrapport frå Språkrådet*.
<http://språkrådet.no/Tema/Spraakpolitikk/Sprakstatus/Sprakstatus-2012/>. 2012.
- Vikør, Lars S.: Om "etisk" tittelbruk i ordbøker. *LexicoNordica* 1995; Volum 2. s. 341–342. 1995.

Vikør, Lars S.: Nynorsk ordbokshistorie – eit oversyn. I: *Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Skrifter* (Kgl. Norske Vidensk. Selsk. Skr. 2011(1), 1–223).
http://www.ntnu.no/ojs/index.php/DKNVS_skrifter/article/view/1314

7.3 Nettkilder

Kvitbok om Norsk Ordbok etter 2014. <http://no2014.uio.no/eNo/tekst/kvitboker.html>